

Formulář hodnocení bakalářské práce

Název práce: Časoprostor v Islámské knize mrtvých

Autor práce: Zuzana Švábová

Posuzuje: Mgr. František Novotný, Ph.D.

(Označte tučně)

Vedoucí	Oponent
---------	---------

1. Formální a jazyková stránka: Celkem 45 b

I. Formální práce se zdroji¹: Celkem 15 b

a) Kvalita odkazování: Formální správnost a konzistence poznámkového aparátu, správnost a vhodnost umístění odkazů v hlavním textu.

Max bodů: 10	Přiděleno bodů: 10
--------------	--------------------

b) Formální správnost seznamu pramenů a literatury, jeho konzistence s literaturou v práci citovanou (nic nechybí ani nepřebývá).

Max bodů: 5	Přiděleno bodů: 5
-------------	-------------------

Slovní zdůvodnění

Poznámkový aparát je svým rozsahem dostačující, stejně jako objem použité literatury. Citační normy byly řádně dodrženy.

II. Jazyková a kompoziční stránka práce: Celkem 20 b

a) Dodržení náležitostí akademického jazyka; stylistická stránka práce; vhodnost a výstižnost používaných formulací: 10 b

Max. bodů: 10	Přiděleno bodů: 8
---------------	-------------------

¹ Je-li hodnocení této sekce 0 bodů (typicky, když práce vykazuje zřejmé rysy plagiátorství), hodnotí se celá práce jako nevyhovující).

b) Kompoziční stránka: Soudržnost, plynulost a sledovatelnost textu na úrovni vět, odstavců i větších celků².

Max. bodů: 10	Přiděleno bodů: 7
---------------	-------------------

Slovní zdůvodnění

Práce je psána kultivovaným, akademicky řádným jazykem. Z hlediska kompozice poněkud trpí častým negativním rysem bakalářských prací, kdy velkou část práce tvoří kapitoly „referátového“ typu, shrnující velmi obecný kontext a souvislosti zkoumaných jevů, a teprve v samotném závěru se práce dostane k analýze studovaných dat, v tomto případě písemného pramene.

Objevuje se několik formulačních nejasností, např. na str. 34. nahoře, kde je použit obrat „jedna nebo druhá tradiční doktrína o původu poznání“, přičemž z textu není nijak jasné, o jaké poznání se jedná, ani co jsou ony dvě tradiční doktríny. Jde nicméně o několik jednotlivostí, které zásadně nekazí jinak podařenou jazykovou stránku práce.

III. Formální úprava: Celkem 10 b

a) Větná skladba a gramatika (vč. Diakritiky a interpunkce).

Max. bodů: 5	Přiděleno bodů: 5
--------------	-------------------

b) Úprava (členění textu na odstavce, konzistence jednotlivých úrovní nadpisů, zarovnání textu, kvalita a přehlednost tabulek, grafů a dalších příloh, vyskytují-li se): 5 b

Max bodů: 5	Přiděleno bodů: 5
-------------	-------------------

Slovní zdůvodnění

Práce je po gramatické i grafické stránce zcela v pořádku a je patrná autorčina pečlivost při úpravě výsledného textu.

2. Odborná obsahová stránka: Celkem 55 b

I. Obsahová kvalita použitých zdrojů: Celkem 15 b

a) Relevance a úplnost zdrojů³.

Max. bodů: 10	Přiděleno bodů: 6
---------------	-------------------

² Toto hodnocení se může promítnout i do dalších hodnotících kritérií, zejména 2.I.b (Obsahová konzistence práce).

³ Toto hodnocení se může promítnout i do dalších hodnotících kritérií, zejména 2.II.a (Odborná orientace v tématu).

b) Přesnost doslovných citací a výstižnost parafrází.

Max. bodů: 5

Přiděleno bodů: 5

Slovní zdůvodnění

Autorka si jako ústřední pramen vybrala text, který vešel v širokou známost v německém překladu arabského originálu. Autorka pracovala s českým překladem německého textu. To by na úrovni bakalářské práce nebyl problém, věnovala-li by se autorka modernímu významu a používání onoho textu v němčině. Avšak vzhledem k tomu, že autorka pracuje s vybraným pramenem jako s dokladem o žité lidové religiozitě muslimů (zůstává nedořešená otázka, kdy a kde, viz níže), představuje používání českého překladu německého překladu arabského originálu určitou potíž.

Ohledně samotného pramene v práci chybí jakákoliv diskuse nad jeho možným původem, cirkulací a významem v arabském světě, stejně jako nad kvalitou a možným zkreslením (způsobeným překladatelovým záměrem) německého překladu. K oběma těmto bodům by autorce dobře posloužila studie Roberto Tottoli, „Muslim Eschatological Literature and Western Studies“, *Der Islam* 83/2, 2008, 452-477. Opomenutí studie, která se zabývá jak možným původem a rukopisnou tradicí originálního arabského traktátu o smrti a zánětu, tak zpracováním jeho překladu němčiny Moritzem Wolffem a následným přepracováním Helmutem Wernerem, považuji za zásadní problém práce, mj. z níže uvedených důvodů týkajících se pramenné kritiky.

Stejně tak chybí systematictější představení pramene co do jeho rozsahu, struktury a tematického členění, což by mělo být nedílnou součástí práce soustředící se primárně na analýzu jednoho vybraného textu.

Samotný název *Islámská kniha mrtvých* je jen jedním z titulů, pod nimiž překlad původně arabského spisu vešel ve známost na Západě. Zde by bylo vhodné zohlednit, že již tento samotný název anonymního traktátu je výsledkem myšlení některých orientalistů konce 19. a začátku 20. století a jejich pohledu na islám. Jedná se o zjevnou aluzi na Egyptskou knihu mrtvých. Podobně nakládali např. tibetaniisté počátku 20. století se spisem *Bardo Thodol*, označovaným jako *Tibetská kniha mrtvých*. Jednalo se o snahu ukázat, že islám nebo tibetský buddhismus vyprodukovaly podobný literární žánr s podobným významem, jako starověcí Egypťané, což ovšem není pravda: Islám žádnou „knihu mrtvých“ analogickou ke starému Egyptu nemá. Těchto okolností editování, překládání a badatelského používání pramene v moderní době by si religionista měl být vždy vědom.

II. Naplnění zadání a cílů práce: Celkem 20 b

a) Naplnění zadání práce (sledování vytyčeného tématu, správné rozložení tématu do konkrétních výzkumných cílů a otázek).

Max. bodů: 10

Přiděleno bodů: 9

b) Obsahová konzistence práce (Logická vazba mezi úvodem a závěrem, obsahová vazba mezi kapitolami a dílčími kroky argumentace, validita argumentačních postupů).

Max. bodů: 10	Přiděleno bodů: 8
---------------	-------------------

Slovní zdůvodnění

Práce se drží vytyčeného tématu. Jediná kritika se týká disproporce mezi obecnými, kontextuálními oddíly a pasážemi věnovanými přímo analyzovanému prameni. To je ale, jak bylo taktéž uvedeno výše, častý rys bakalářských prací.

II. Výzkumná úroveň práce: Celkem 20 b

a) Odborná orientace v tématu (Prokázaná hloubka znalostí a přehledu ve zkoumaném tématu po stránce faktografie i chápání souvislostí).

Max. bodů: 15	Přiděleno bodů: 8
---------------	-------------------

b) Formulace vlastních závěrů (schopnost předložit relevantní závěry nad rámec kompilace tvrzení převzatých z literatury⁴).

Max. bodů: 5	Přiděleno bodů: 2
--------------	-------------------

Slovní zdůvodnění

Autorka prokázala, že se dobře orientuje v tématu islámu a islámských představ o smrti a zásvěti, pokud jde o jejich obecný rámec. Bohužel nepředstavila žádný náznak pramenně-kritické práce s analyzovaným textem (viz též výše). Práce nepředstavuje žádné hypotézy, kdy a kde text vznikl a jaká mohla být jeho popularita a význam v arabsky mluvícím světě. To je pro práci zásadní problém, jelikož autorkou představené prvky islámské eschatologie nejsou nijak ukotveny v čase, prostoru ani v kulturních vrstvách společnosti. Jinak řečeno, nedozvídáme se, je-li řeč o vysloveně lidových představách, nebo představách sdílených i učenici a literáty, ani se nedozvídáme, o jakém islámu jako doby je řeč. Problém je o to větší, že islám představuje globální a mimořádné rozrůzněné náboženství (viz např. klasické práce Jacquese Waardenburga), a někteří současní badatelé kvůli tomu dokonce používají plurál „islámy“.

Po stránce obsahové analýzy pramene si autorka na základ odborné literatury správně všimá, že islámská eschatologie do velké míry vychází z eschatologie křesťanské, částečně

⁴ Nevyžadují se nutně originální závěry, které ještě nikdy nikdo nepředložil. Předmětem hodnocení je schopnost samostatné analýzy a syntézy načerpaných znalostí.

židovské. Zde se dostáváme k možnému problému překladu pramene z arabštiny do němčiny, kdy překladatel Moritz Wolff, sám židovský učenec, ve svém překladu zdůrazňoval návaznost islámských představ na židovské, a je otázka, nakolik to ovlivnilo kvalitu překladu.

Druhým, pro práci závažnějším problémem je určitá povrchnost obsahové analýzy, která se nesnaží nijak systematicky rozlišovat mezi vrstvami studovaného textu. Přitom by se nabízelo odlišit přinejmenším pasáže vycházející z Koránu a z hadíthů, samostatně z křesťanské a židovské tradice, a různé folklórní motivy, ať už ty, které mohly být ovlivněny náboženstvím a folklórem předislámské Arábie, nebo kulturně-psychologicky intuitivní představy. Už takové rozlišení by značně prohloubilo analytický rozměr práce. V pasážích, kde autorka zmiňuje vlivy křesťanské eschatologie na islámskou tradici, odkazuje výhradně na biblickou Apokalypsu, přičemž již v době Muhammadově bylo v oblasti Mekky a Medíny nepochybně známo mnohem více křesťanských představ o eschatologii zásvětí, patrně nikoliv nepodobných vizím zachycených v textech jako je *Zjevení Pavlovo (Pavlova Apokalypsa)* z přelomu 4./5. století.

V závěrečných pasážích autorka odkazuje na knihu Lakoffa a Johnsona o významu metafor v každodenním jazyce. Domnívám se, že kniha opravdu je vhodným pomocníkem při analýze převážně lidových představ zaznamenaných v jazyce. Je škoda, že se jí autorka zabývá až v závěru, protože její systematictější používání napříč prací mohlo analytický rozměr významně posílit.

Zvláštní kategorie, za níž lze získat doplňující body nad rámec základní škály:

Přínos a perspektivnost práce: max. 10 b

Práce formuluje originální vědecké závěry, které se od bakalářské práce běžně neočekávají, a které jsou využitelné v dalším bádání.

Max. bodů: 10	Přiděleno bodů: 0
---------------	-------------------

Slovní zdůvodnění

-

Otázky k obhajobě:

- 1) V případě, že by se podařilo přesně datovat a geograficky lokalizovat vznik arabského originálu studovaného textu (ve smyslu díla, nikoliv rukopisu), jaké metodologické kroky by bylo vhodné učinit k hledání a upřesnění inspiračních zdrojů, z nichž

analyzovaný text vycházel? Jinými slovy, co bychom v takovém případě měli udělat, abychom lépe poznali, z jakých starších textů náš spis čerpal?

- 2) Jak by bylo možné vysvětlit velkou podobnost vizí posmrtného života napříč některými světovými kulturami (např. nápadně podobná líčení podsvětních útrap v západním křesťanství a v tibetském buddhismu), z nichž mnohé spolu v době, kdy se tyto představy formovaly, sotva mohly vstoupit do dostatečného kontaktu k tomu, aby se představy mohly rozšířit přejímkami?

Bodová škála:

Výslednou navrženou známku zvýrazněte tučně.

A 100–95

B 94–82

C 81–67

D 66–56

E 55–50

F 49-0

Datum 31.7. 2024

Podpis hodnotitele